

ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN
TRƯỜNG ĐẠI HỌC NÔNG LÂM

LUẬN VĂN THẠC SĨ KHOA HỌC MÔI TRƯỜNG

NGÀNH: KHOA HỌC MÔI TRƯỜNG

HỌC VIÊN: Lộc Trần Vượng

Đề tài:

**“ĐÁNH GIÁ THỰC TRẠNG MÔI TRƯỜNG VÀ ĐỀ SUẤT GIẢI PHÁP
THỰC HIỆN THIÊU CHÍ MÔI TRƯỜNG TRONG XÂY DỰNG NÔNG
THÔN MỚI XÃ THÔNG NGUYÊN, HUYỆN HOÀNG SU PHÌ, TỈNH HÀ
GIANG**

Thái Nguyên, 2015

MỞ ĐẦU

Số hóa bởi Trung tâm Học liệu – ĐHTN <http://www.ltc.tnu.edu.vn>

1. Đặt vấn đề

Với khoảng 67% dân số cả nước, nông thôn Việt Nam đang trên con đường đổi mới và đóng vai trò quan trọng trong quá trình phát triển KT-XH của đất nước. Chương trình mục tiêu quốc gia về xây dựng nông thôn mới được triển khai đã đem lại những thay đổi đáng kể về đời sống, hạ tầng kỹ thuật cũng như cảnh quan môi trường nhiều vùng nông thôn. Tuy nhiên, cùng với sự phát triển KT-XH mạnh mẽ là những nguy cơ không nhỏ về ô nhiễm môi trường.[3].

Môi trường nông thôn đang chịu những sức ép ngay từ chính các hoạt động sản xuất và sinh hoạt của nông thôn, đồng thời còn chịu tác động từ hoạt động của các KCN, CCN và khu vực đô thị lân cận. Đó chính là nguy cơ ô nhiễm môi trường từ trồng trọt, chăn nuôi, nuôi trồng và chế biến thủy hải sản, chế biến nông sản thực phẩm, phát triển làng nghề và sản xuất công nghiệp. Ở một số vùng nông thôn, môi trường nước hoặc môi trường không khí đã bị ô nhiễm cục bộ, đặc biệt việc quản lý CTR nông thôn chưa thực sự được coi trọng, đã và đang là vấn đề bức xúc.[3].

Xây dựng nông thôn mới là một chủ trương lớn của Đảng và Nhà nước. Hội nghị lần thứ 7 của Ban chấp hành Trung ương Đảng khóa X đã ban hành Nghị quyết số 26-NQ/TW ngày 5/8/2008 về vấn đề nông nghiệp, nông dân và nông thôn. Nghị quyết đã xác định mục tiêu xây dựng nông thôn mới đến năm 2020. Ngày 16/4/2009 Thủ tướng Chính phủ đã có Quyết định số 491/QĐ-TTg ban hành bộ tiêu chí quốc gia (bao gồm 19 tiêu chí) về nông thôn mới. Trong đó tiêu chí số 17 là tiêu chí môi trường. Mục tiêu chung của tiêu chí này là nâng cao chất lượng môi trường sống ở khu vực nông thôn. Lâu nay, trên các phương tiện thông tin đại chúng hầu như chỉ phản ánh về ô nhiễm môi trường ở các khu đô thị, khu công nghiệp... Song tình trạng ô nhiễm môi trường ở nông thôn lại đang ở mức báo động. Đây chính là nguyên nhân dẫn đến người dân các vùng nông thôn thường xuyên phải đối mặt với dịch bệnh.

Hoàng Su Phì là một huyện biên giới phía Tây của tỉnh Hà Giang, phía bắc giáp Trung Quốc, phía Nam giáp huyện Bắc Quang và huyện Quang Bình, phía Tây giáp huyện Xín Mần, phía Đông giáp huyện Vị Xuyên. Với đặc điểm là một huyện nghèo vùng cao trong cả nước cùng với sự công nghiệp hóa, hiện đại hóa đất nước trong những năm vừa qua kinh tế đã có nhiều sự phát triển vượt bậc nâng cao đời sống nhân dân kéo theo đó là vấn đề ô nhiễm môi trường đã bắt đầu xuất hiện đặc biệt là khu trung tâm thị trấn của huyện và trung tâm các xã, công tác bảo vệ môi trường các khu vực rừng đầu nguồn và khu vực biên giới có nhiều phức tạp. Toàn huyện có 25 xã, thị trấn đang thực hiện xây dựng nông thôn mới trong đó xã Thông Nguyên được chọn là một trong những xã thí điểm ưu tiên thực hiện các tiêu chí của nông thôn mới của huyện Hoàng Su Phì. Tính đến 31/12/2014 xã đã đạt được 12/19 tiêu chí còn lại 7 tiêu chí chưa hoàn thành trong đó có tiêu chí môi trường.

Xuất phát từ thực tiễn trên, Để hiểu rõ hơn về thực trạng môi trường nông thôn tại xã, qua đó đưa ra giải pháp hoàn thành tiêu chí môi trường cùng với việc thực hiện xây dựng nông thôn mới tại địa phương, tôi tiến hành thực hiện đề tài: ***“Đánh giá thực trạng môi trường và đề xuất giải pháp thực hiện tiêu chí môi trường trong xây dựng nông thôn mới xã Thông Nguyên, huyện Hoàng Su Phì, tỉnh Hà Giang”***

2. Mục tiêu nghiên cứu

2.1. Mục tiêu chung

Đánh giá thực trạng môi trường và đề xuất các giải pháp, quy hoạch nhằm thực hiện và đạt tiêu chí môi trường trong xây dựng nông thôn mới tại xã Thông Nguyên, huyện Hoàng Su Phì, tỉnh Hà Giang”.

2.2. Mục tiêu cụ thể

- Đánh giá hiện trạng môi trường và các yếu tố ảnh hưởng đến môi trường trên địa bàn xã Thông Nguyên.

- Tác động của môi trường đến đời sống, kinh tế và xã hội của người dân tại xã Thông Nguyên.

- Đưa ra giải pháp cụ thể, phù hợp với địa phương để thực hiện đạt các chỉ tiêu về tiêu chí môi trường trong xây dựng nông thôn mới xã Thông Nguyên.

3. Ý nghĩa

3.1. Ý nghĩa khoa học

+ Đây là cơ sở khoa học có thể áp dụng trong thực hiện kế hoạch xây dựng nông thôn mới.

+ Nâng cao kiến thức, kỹ năng và rút ra những kinh nghiệm thực tế.

+ Vận dụng và phát huy được các kiến thức đã học tập và nghiên cứu.

3.2. Ý nghĩa thực tiễn

+ Xác định thực trạng môi trường nông thôn tại xã Thông Nguyên huyện Hoàng Su Phì tỉnh Hà Giang

+ Làm căn cứ để cơ quan chức năng tăng cường công tác tuyên truyền giáo dục nhận thức của người dân về môi trường.

+ Cung cấp cơ sở khoa học phục vụ công tác xây dựng kế hoạch thực hiện tiêu chí môi trường trong công cuộc xây dựng nông thôn mới trên địa bàn xã Thông Nguyên và nhân rộng ra các xã còn lại trong Huyện.

CHƯƠNG 1

TỔNG QUAN TÀI LIỆU

1.1 Cơ sở khoa học

1.1.1 Các khái niệm liên quan

Môi trường

- *Môi trường* là hệ thống các yếu tố vật chất tự nhiên và nhân tạo có tác động đối với sự tồn tại và phát triển của con người và sinh vật. (Luật bảo vệ môi trường 2014).[13].

Ô nhiễm môi trường

- *Ô nhiễm môi trường* là sự biến đổi của các thành phần môi trường không phù hợp với quy chuẩn kỹ thuật môi trường và tiêu chuẩn môi trường gây ảnh hưởng xấu đến con người và sinh vật. [13].

- *Suy thoái môi trường* là sự suy giảm về chất lượng và số lượng của thành phần môi trường, gây ảnh hưởng xấu đến con người và sinh vật.[13].

Hoạt động bảo vệ môi trường

- *Hoạt động bảo vệ môi trường* là hoạt động giữ gìn, phòng ngừa, hạn chế các tác động xấu đến môi trường; ứng phó sự cố môi trường; khắc phục ô nhiễm, suy thoái, cải thiện, phục hồi môi trường; khai thác, sử dụng hợp lý tài nguyên thiên nhiên nhằm giữ môi trường trong lành.[13].

Nông thôn

Vùng nông thôn được quan niệm khác nhau ở mỗi nước vì điều kiện kinh tế - xã hội, điều kiện tự nhiên ở mỗi nước khác nhau. Cho đến nay chưa có một khái niệm nào được chấp nhận một cách rộng rãi về nông thôn. Để có được định nghĩa nông thôn, người ta so sánh nông thôn và thành thị. Trong khi so sánh có ý kiến dùng chỉ tiêu mật độ dân số và số lượng dân cư.

Theo ý kiến phân tích của các nhà kinh tế và xã hội học có thể đưa ra khái niệm tổng quát về vùng nông thôn như sau: “Nông thôn là vùng khác với thành thị, ở đó một cộng đồng chủ yếu là nông dân sống và làm việc, có mật độ dân cư thấp, có kết cấu hạ tầng kém phát triển hơn, có trình độ dân trí, trình độ tiếp cận thị trường và sản xuất hàng hóa kém hơn”. [2].

Phát triển nông thôn

Phát triển nông thôn là một phạm trù rộng được nhận thức với rất nhiều quan điểm khác nhau.

Ngân hàng Thế giới (1975) đã đưa ra khái niệm: Phát triển nông thôn là một chiến lược vạch ra nhằm cải thiện đời sống kinh tế - xã hội của một bộ phận dân cư tụt hậu, đặc biệt là ở các vùng nông thôn. Nó đòi hỏi phải mở rộng các lợi ích của sự phát triển đến với những người nghèo nhất trong số những người đang tiến kế sinh nhai ở các vùng nông thôn. [7].

Khái niệm phát triển nông thôn mang tính toàn diện, đảm bảo tính bền vững về môi trường. Với điều kiện của Việt Nam, được tổng kết từ các chiến lược kinh tế xã hội của Chính phủ: “Phát triển nông thôn là một quá trình cải thiện có chủ ý một cách bền vững về kinh tế, xã hội, văn hóa và môi trường, nhằm nâng cao chất lượng cuộc sống của người dân nông thôn và có sự hỗ trợ tích cực của Nhà nước và các tổ chức khác” [7].

Chương trình mục tiêu quốc gia về xây dựng nông thôn mới

Là một chương trình tổng thể về phát triển kinh tế - xã hội, chính trị và an ninh quốc phòng, mục tiêu chung của chương trình là: Xây dựng nông thôn mới có kết cấu hạ tầng kinh tế - xã hội hiện đại, cơ cấu kinh tế và các hình thức tổ chức sản xuất hợp lý, gắn nông nghiệp với phát triển nhanh công nghiệp, dịch vụ, đô thị theo quy hoạch; xã hội nông thôn ổn định, giàu bản sắc văn hóa dân tộc; dân trí được nâng cao, môi trường sinh thái được bảo vệ; hệ thống chính trị ở nông thôn dưới sự lãnh đạo của Đảng được tăng cường.

Theo Quyết định số 491/QĐ-TTg ngày 16 tháng 4 năm 2009 của Thủ tướng Chính phủ, xây dựng nông thôn mới nhằm thực hiện 19 tiêu chí bao gồm: 1: Quy hoạch, 2: Giao thông, 3: Thủy lợi, 4: Điện, 5: Trường học, 6: Cơ sở vật chất văn hóa, 7: Chợ, 8: Bưu điện, 9: Nhà ở dân cư, 10: Thu nhập, 11: Tỷ lệ hộ nghèo, 12: Cơ cấu lao động, 13: Hình thức tổ chức sản xuất, 14: Giáo dục, 15: Y tế, 16: Văn hóa, 17: Môi trường, 18: Hệ thống tổ chức chính trị xã hội vững mạnh, 19: An ninh, trật tự xã hội. 19 tiêu chí này được chia thành 05 nhóm: Nhóm 1: Quy hoạch, nhóm 2: Hạ tầng kinh tế xã hội, nhóm

3: Kinh tế và tổ chức sản xuất, nhóm 4: Văn hóa - xã hội - môi trường, nhóm 5: Hệ thống chính trị.[16].

Tiêu chí Môi trường (tiêu chí số 17)

Nội dung: Tiếp tục thực hiện chương trình mục tiêu quốc gia về nước sạch và vệ sinh môi trường nông thôn. Xây dựng các công trình bảo vệ môi trường nông thôn trên địa bàn xã, thôn theo quy hoạch gồm: xây dựng, cải tạo nâng cấp hệ thống tiêu thoát nước trong thôn, xóm; xây dựng các điểm thu gom, xử lý rác thải ở các xã; chỉnh trang, cải tạo nghĩa trang; cải tạo, xây dựng các ao, hồ sinh thái trong khu dân cư, phát triển cây xanh ở các công trình công cộng .

Tiêu chí môi trường là tiêu chí số 17 thuộc nhóm 4 trong bộ tiêu chí xây dựng nông thôn mới được chia thành 5 chỉ tiêu cụ thể như sau:

Bảng 1.1: Tiêu chí môi trường theo bộ tiêu chí quốc gia về xây dựng nông thôn mới

TT	Tên tiêu chí	Nội dung tiêu chí	Chỉ tiêu chung	TDMN phía Bắc
17	Môi trường	17.1. Tỷ lệ hộ được sử dụng nước sạch hợp vệ sinh theo quy chuẩn Quốc gia	85%	70%
		17.2. Các cơ sở SX-KD đạt tiêu chuẩn về môi trường	Đạt	Đạt
		17.3. Không có các hoạt động suy giảm môi trường và có các hoạt động phát triển môi trường xanh, sạch, đẹp	Đạt	Đạt
		17.4. Nghĩa trang được xây dựng theo quy hoạch	Đạt	Đạt
		17.5. Chất thải, nước thải được thu gom và xử lý theo quy định	Đạt	Đạt

(Nguồn: Bộ tiêu chí Quốc gia về xây dựng nông thôn mới kèm theo quyết định số 491/QĐ-TTg ngày 16 tháng 4 năm 2009 của Thủ tướng Chính phủ)[16]

- Mô hình DPSIR

* Khái niệm về mô hình DPSIR: Do tổ chức Môi trường châu Âu (EEA) xây dựng vào năm 1999, được viết tắt của 5 từ tiếng Anh:

- Driving Forces (D), có nghĩa là lực. Lực điều khiển (Dự án EIR dịch là động lực), lực điều khiển có tính khái quát nào đang tác động lên môi trường của địa bàn đang được xem xét, ví dụ: Sự gia tăng dân số, công nghiệp hoá, đô thị thị hoá.

- Pressure (P), có nghĩa là áp lực. Áp lực lên nhân tố môi trường. Ví dụ: Xả thải khí, nước đã bị ô nhiễm, chất thải rắn, chất thải độc hại vào môi trường . . .

- State (S), có nghĩa là tình trạng. Tình trạng môi trường tại một thời điểm hoặc thời gian nhất định. Ví dụ : tình trạng không khí, nước, đất, tài nguyên khoáng sản, đa dạng sinh học . . .

- Impact (I), có nghĩa là tác động. Tác động tiêu cực hoặc tích cực của tình trạng đó đối với con người cũng như điều kiện sinh sống, hoạt động sản xuất...của con người.

- Response (R), có nghĩa là đáp ứng. Con người có những hoạt động gì để đáp ứng nhằm khắc phục các tác động tiêu cực, phát huy các tác động tích cực nêu trên.

Mô hình DPSIR nói lên rằng để hiểu tình trạng, môi trường tại một địa bàn, có thể là trên toàn cầu, tại một quốc gia, một tỉnh hay một địa phương ta phải biết.

* Theo Thông tư Số 08/2010/TT-BTNMT ngày 18 tháng 03 năm 2010 của Bộ Tài nguyên và Môi trường được định nghĩa như sau: Mô hình DPSIR là mô hình mô tả mối quan hệ tương hỗ giữa Động lực - D (phát triển kinh tế - xã hội, nguyên nhân sâu xa của các biến đổi môi trường) - Áp lực – P (các nguồn thải trực tiếp gây ô nhiễm và suy thoái môi trường) - Hiện trạng - S (hiện trạng chất lượng môi trường) - Tác động - I (tác động của ô nhiễm môi